

Şema 2.1: Yerleşmeyi etkileyen faktörler

İKLİM

İklim elemanlarından sıcaklık ve yağış, yerleşmeyi etkileyen önemli faktörlerdendir. İklim şartlarının elverişli olduğu **orta kuşak**, yerleşmelerin en yoğun olduğu alanlardır.

Soğuk iklimin hüküm sürdüğü kutuplara yakın alanlarda; sıcak, nemli ve çok yağışlı Ekvator çevresinde; yağışın yetersiz, sıcaklığın fazla olduğu çöllerde yerleşmeler seyrekdir.

SU KAYNAKLARI

İnsanlar, temel ihtiyaçlarını karşılamak ve ekonomik faaliyetlerinde kullanmak için suya ihtiyaç duyarlar. Bu ihtiyaçtan dolayı yerleşmeler çoğunlukla su kaynaklarının yakınında kurulmuştur.

Görsel 2.2: Akarsu boyunca kurulmuş yerleşme (Budapeşte)

YER ŐEKİLLERİ

Yükseltinin fazla olduğu dağlık ve engebeli alanlar, genellikle yerleşmeyi sınırlandırıcı etkide bulunur. Engobenin az olduğu düzlük alanlarda ise ekonomik faaliyetler daha uygun olduğundan yerleşmeler fazladır. Ayrıca dağların uzanışı ve bakı durumu da yerleşmeyi etkileyen unsurlardandır.

Himalaya Dağları

Kayalık Dağları

**Himalayalar,
Alpler, Kayalık
Dağları ve And
Dağları gibi
dünyanın
yüksek ve
engebeli
alanlarında
yerleşmeler
sınırlıdır.**

Görsel 2.3: Verimli tarım toprakları çevresinde yerleşme (Sırbistan)

TOPRAK YAPISI

Tarım ve hayvancılık faaliyetlerine uygun olan verimli toprakların bulunduğu alanlar, tarih boyunca yerleşme alanı olarak tercih edilmiştir. Bu yüzden iklim şartlarının elverişli olduğu verimli toprakların bulunduğu alanlarda yerleşmeler fazladır.

Tarıma uygun olmayan tuzlu, çorak topraklar ve bataklık alanlar yerleşmeyi sınırlandırır. Bu özellikteki alanlarda yerleşmeler genellikle seyrek.

KARA ve DENİZLERİN DAĞILIŞI

Yeryüzünün yaklaşık dörtte üçü sularla kaplıdır. Denizler ve okyanuslar yerleşmeyi sınırlandıran önemli faktörlerdendir. Karaların kapladığı alan Güney Yarım Küre'ye göre Kuzey Yarım Küre'de daha fazladır. Bu nedenle yeryüzündeki yerleşmelerin büyük kısmı Kuzey Yarım Küre'de bulunmaktadır.

BİTKİ ÖRTÜSÜ

Bitki örtüsünün çok gür olduğu ormanlık alanlar yerleşme için elverişli değildir. Gür orman alanlarının ekonomik faaliyetleri ve ulaşımı olumsuz etkilemesi yerleşmeyi sınırlandırır. Tropikal kuşaktaki gür yağmur ormanları (Amazon ve Kongo havzaları) bölgesinde yerleşmeler seyrek.

YERLEŐMELYİ ETKİLEYEN BEŐERİ FAKTÖRLER

Tarım

Yeryüzünde ilk yerleşmeler, tarımla başlamıştır. Tarımın yanı sıra hayvancılık ve ormancılık da yerleşmeyi etkileyen önemli faktörler arasındadır.

Sanayi

SanayileŐme günümüzde yerleŐmeleri etkileyen en önemli faktörler arasında yer alır. Sanayi Devrimi'nden sonra fabrikaların kurulduğu yerler önemli birer çekim merkezi hâline gelmiŐ, bu tür yerleşim birimleri hızla büyüyerek gelişmiŐlerdir.

YERLEŞMEYİ ETKİLEYEN BEŐERİ FAKTÖRLER

Ulaşım

Ulaşım, yaŐamı kolaylaŐtıran ve doğrudan etkileyen bir faktördür. Ulaşım olanaklarının fazla olduğu alanlarda ekonomik faaliyetlerin ve iŐ imkânlarının artması yerleŐmeleri artırmıŐtır. GeçmiŐten günümüze kadar ulaşım olanaklarının uygun olduğu alanlar yerleşme yeri olarak daha fazla tercih edilmiştir.

Turizm

Yerleşme alanlarının seçiminde ya da bazı yerleşmelerin büyümesinde turizmin etkisi fazladır. Turizme bağlı olarak konaklama, eğlence ve alıŐveriŐ merkezlerinin artması, yerleşim biriminin büyümesini sağlamaktadır.

YERLEŐMİYİ ETKİLEYEN BEŐERİ FAKTÖRLER

Madencilik

Madencilik, Kalkolitik Çağ'dan itibaren yerleşim yerinin seçiminde etkili olmaya başlamıştır. Günümüzde bazı yerleşmeler, maden çıkarılan alanların yakınında kurulmuştur.

Göçler

İnsanların dünya üzerinde çok geniş alanlara dağılması ve yerleşmesi göçlerle gerçekleşmiştir. Bu şekilde yeryüzünde yeni yerleşim alanları kurulmuştur. Örneğin coğrafi keşifler sonucunda yeni kıtaların (Amerika, Avustralya) keşfi, bu kıtalara yönelik göçlere sebep olmuş ve bu kıtalara yeni yerleşim alanları kurulmuştur. Göçler, bir yerleşmenin büyümesinde veya küçülmesinde etkilidir. Göç alan yerleşmeler giderek genişlemektedir.

Bilim ve Teknoloji

Isıtma sistemlerindeki gelişmeler çok soğuk yerlerde, ulaşım sistemlerindeki gelişmeler engebeli alanlarda, sulama sistemlerindeki gelişmeler kurak alanlarda yerleşmelerin kurulmasına sınırlı da olsa olanak sağlamıştır. Günümüzde denizlerin doldurulmasıyla yeni yerleşim sahaları açılmaktadır.

Denizin doldurulmasıyla oluşturulan yapay yerleşim alanı (Dubai)

1 Kara ve denizlerin dağılışı	2 Bilim ve teknoloji Alanındaki gelişmeler	3 Kurak alanların geniş yer kaplaması	4 Su kaynaklarının fazla olması
5 Sıcaklık ortalamasının çok düşük olması	6 Bataklık ve ormanlık alanların yoğun olması	7 Yer şekillerinin engebeli olması	8 Sanayinin ve ticaretin gelişmiş olması

Aşağıda, yeryüzündeki bazı alanların yerleşme özelliği verilmiştir. Bu alanlardaki yerleşmelerin dağılışını etkileyen faktörlerin numaralarını yukarıdaki tablodan bulup karşılarındaki boşluğa yazınız.

Dünya Üzerindeki Bazı Alanların Yerleşme Özelliği	Yerleşmelerin Dağılışını Etkileyen Faktör
Amazon Havzası'nda yerleşme yoğunluğu azdır.	6
Kuzey Yarım Küre'de yerleşim alanları daha yoğundur.	1
Sibirya ve Alaska bölgelerinde yerleşmelerin yoğunluğu daha azdır.	5
Mısır'da yerleşmeler daha çok Nil Nehri kıyısında toplanmıştır.	4
Himalaya Dağları'nda yerleşme yoğunluğu çok azdır.	7
Arap Yarımadası'nda ve Orta Asya'da yerleşme yoğunluğu oldukça azdır.	3
Kuzey Amerika'nın doğu kıyılarında yerleşme yoğunluğu oldukça fazladır.	8
Birleşik Arap Emirlikleri, Basra Körfezi kıyısında yapay bir ada (Palmiye Adası) inşa etmiştir.	2